

Archeologienota Ledegem Gootstraat 6

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

15-9-2017

Titel: Archeologienota Ledegem Gootstraat 6

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2017H245

Intern projectnummer: 2017.144

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Ledegem (Sint-Eloois-Winkel), Gootstraat 6

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 67713 en Y: 174184; X: 67982 en Y: 174235

Oppervlakte plangebied: 26000m²

Kadastergegevens: Ledegem, afdeling 3 (Sint-Eloois-Winkel), sectie A, perceel 1208C en 1229D (zie figuur 11)

Topografische kaart: zie figuur 9 en 10

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Geert Rotsaert (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 15/09/2017

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1.	INLEIDING	4
1.1.	WETTELIJK KADER	4
1.2.	ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1.	VRAAGSTELLING	4
1.2.2.	RANDVOORWAARDEN	4
1.3.	WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1.	MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2.	ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3.	ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4.	WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5.	SELECTIE BRONNEN	6
2.	BUREAUONDERZOEK	7
2.1.	HUIDIGE TOESTAND	7
2.2.	GEPLANEDE WERKEN	8
2.3.	LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	13
2.3.1.	TOPOGRAFISCHE SITUERING	13
2.3.2.	LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	15
2.3.3.	BODEMKUNDIGE SITUERING	17
2.3.4.	GEOLOGISCHE SITUERING	19
2.4.	HISTORISCHE SITUERING	21
2.5.	ARCHEOLOGISCHE SITUERING	27
3.	SYNTHESE	29
3.1.	ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	29
3.2.	AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	30
3.3.	VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	30
3.4.	VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	32
3.5.	BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	33
4.	SAMENVATTING	35
5.	BIBLIOGRAFIE	37
6.	BIJLAGES	38

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Ledegem Gootstraat 6, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

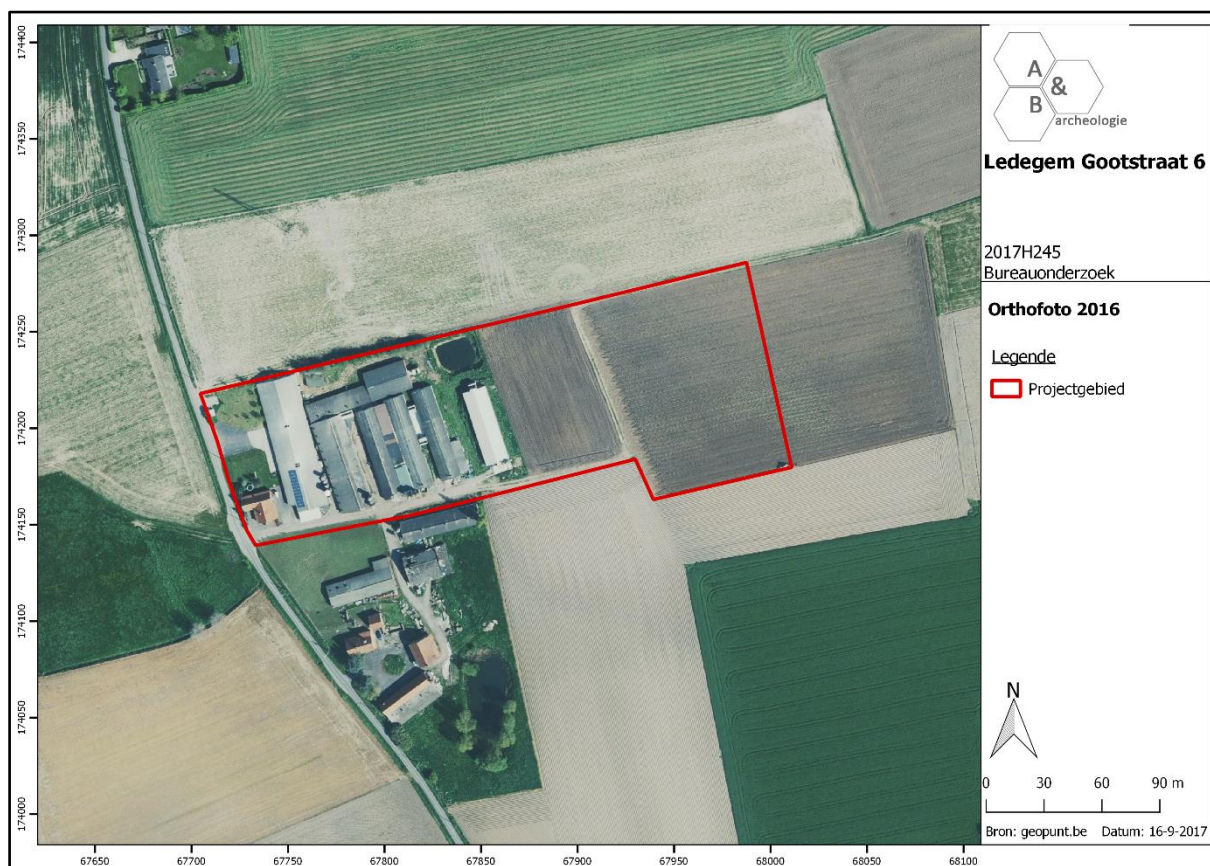
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site in een landelijke context, niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein bevindt zich aan de Gootstraat nr. 6, ten oosten van de dorpskern van Sint-Eloois-Winkel (deelgemeente van Ledegem, provincie West-Vlaanderen). Het totale plangebied heeft een oppervlakte van ca. 26000m². Het westelijke deel van het plangebied dat aansluit op de Gootstraat is ingenomen door een woning, een zestal varkensstallen, een poel en verhardingen (ca. 12500m²). De varkensstallen zijn voorzien van ingegraven aalputten. Het achterste oostelijke deel, met een oppervlakte van ca. 13500m², is in gebruik als akkerland. Kadastraal gezien kan het terrein teruggevonden worden op: Ledegem, afdeling 3 (Sint-Eloois-Winkel), sectie A, perceel 1208C en 1229D.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

De geplande werken omvatten drie luiken en worden beschreven op de plannen als een uitbreiding met een mestverwerkingsinstallatie en het slopen van oude stallen.

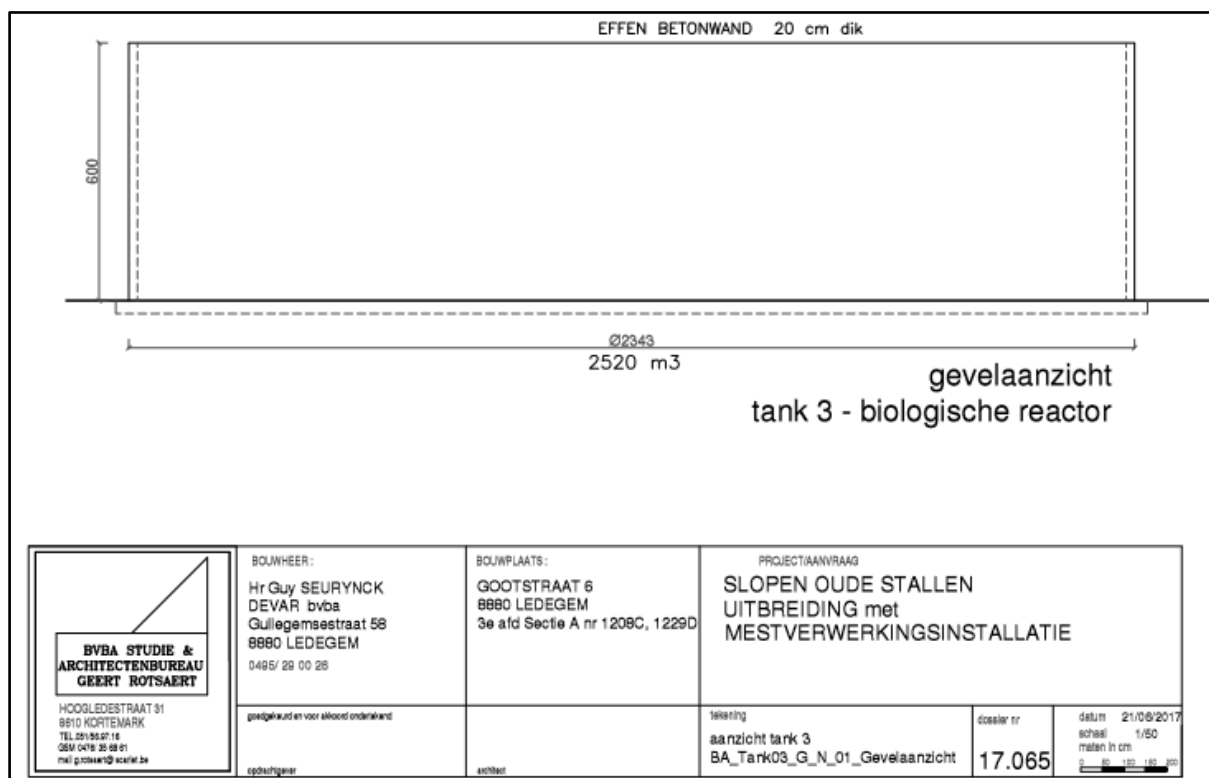
Bij het eerste luik in het westelijke deel worden de twee oude leegstaande varkensstallen (ca. 1200m²) afgebroken. De varkensstallen zijn opgebouwd uit gemetselde ytong-blokken met een zadeldak in eternit-golfplaten. De bestaande aalput zal gedempt worden. Nadien wordt in de plaats gras gezaaid. De afbraak zal geen nieuwe verstoringen in de bodem te weeg brengen aangezien de stal volledig voorzien is van een ondergrondse aalput. Voor de meest westelijke grote varkensstal wordt een nieuwe elektriciteitscabine gebouwd van ca. 6m². Aan de zuidelijke zijde zal de bestaande verharding van de toegangsweg vernieuwd worden. Ook deze werken zullen geen nieuwe verstoringen met zich mee brengen.

Het tweede luik bevindt zich vlak ten oosten van de bestaande varkensstal en poelen bestaat uit de aanleg vijf tanken en een loods, meer bepaald een decanter (21,49m diameter - 2116m³), een silbtank (18,11m diameter - 1493m³), een biologische reactor (23,43m diameter - 2520m³), een dunne fractietank (14,24m diameter - 610m³), een tank voor ruwe mest (11,82m diameter - 510m³) en een nieuwe loods (180m²). De tanks worden opgebouwd uit glad gewapend beton, de loods met industriële materialen (betonpanelen, golfcementplaten en staalstructuur). Bijkomend wordt een volledig nieuwe betonverharding voorzien over een oppervlakte van 2070m² ter hoogte van de silbtank, biologische reactor, dunne fractietank, ruwe mest tank en nieuwe loods. De zone rondom de decanter wordt als groenzone aangelegd.

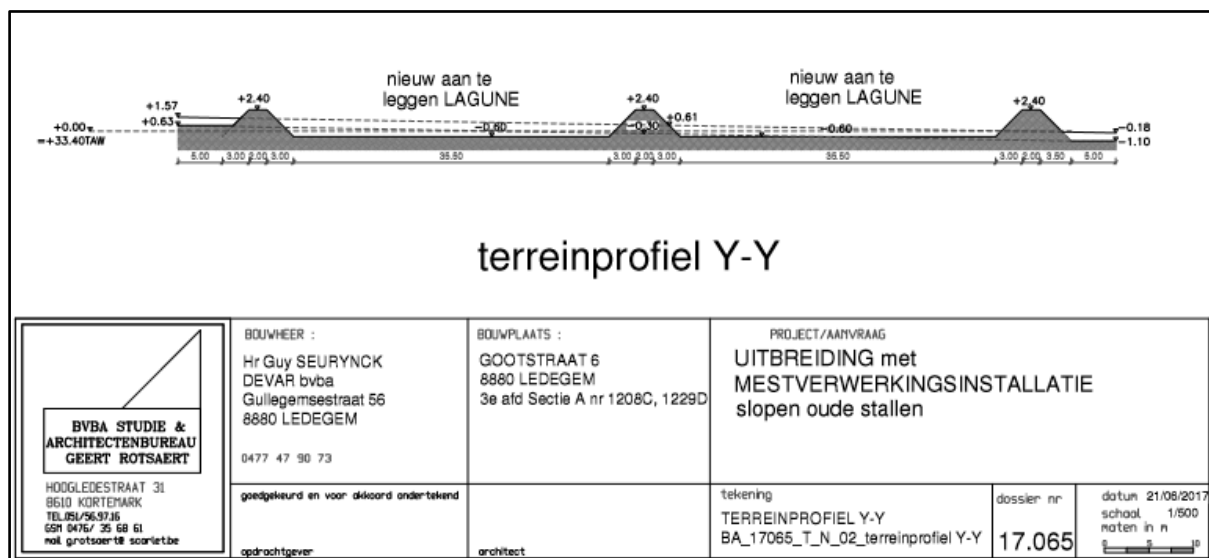
Het derde luik situeert zich in het uiterste oostelijke deel en omvat twee parallelle lagunes met elk een oppervlakte van 2270m² (35,5 x 56m met bijkomende taluds). Hierbij zal een reliëfwijziging gebeuren, waarbij tot 2m diep in de bodem wordt gegraven.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief van het plangebied bedreigd wordt door de werken, en dan voornamelijk in de zone gelegen in het oosten (ca. 13500m²): de aanleg van de tanken, loods en de lagunes zal een aanzienlijke verstoring in de bodem te weeg brengen.

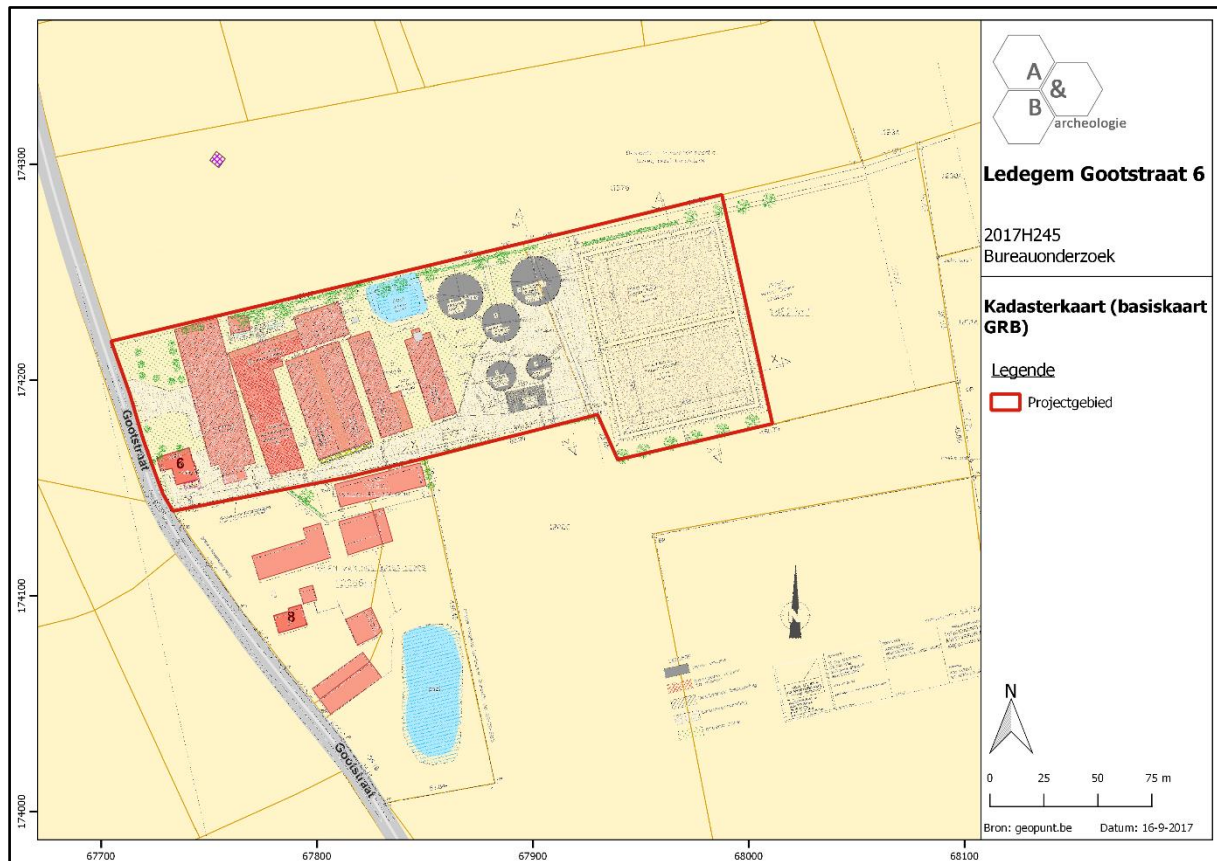

Figuur 6 Zijaanzicht van de biologische reactor (bron: initiatiefnemer).

Figuur 7 Doorsnede doorheen de twee lagunes (bron: initiatiefnemer).

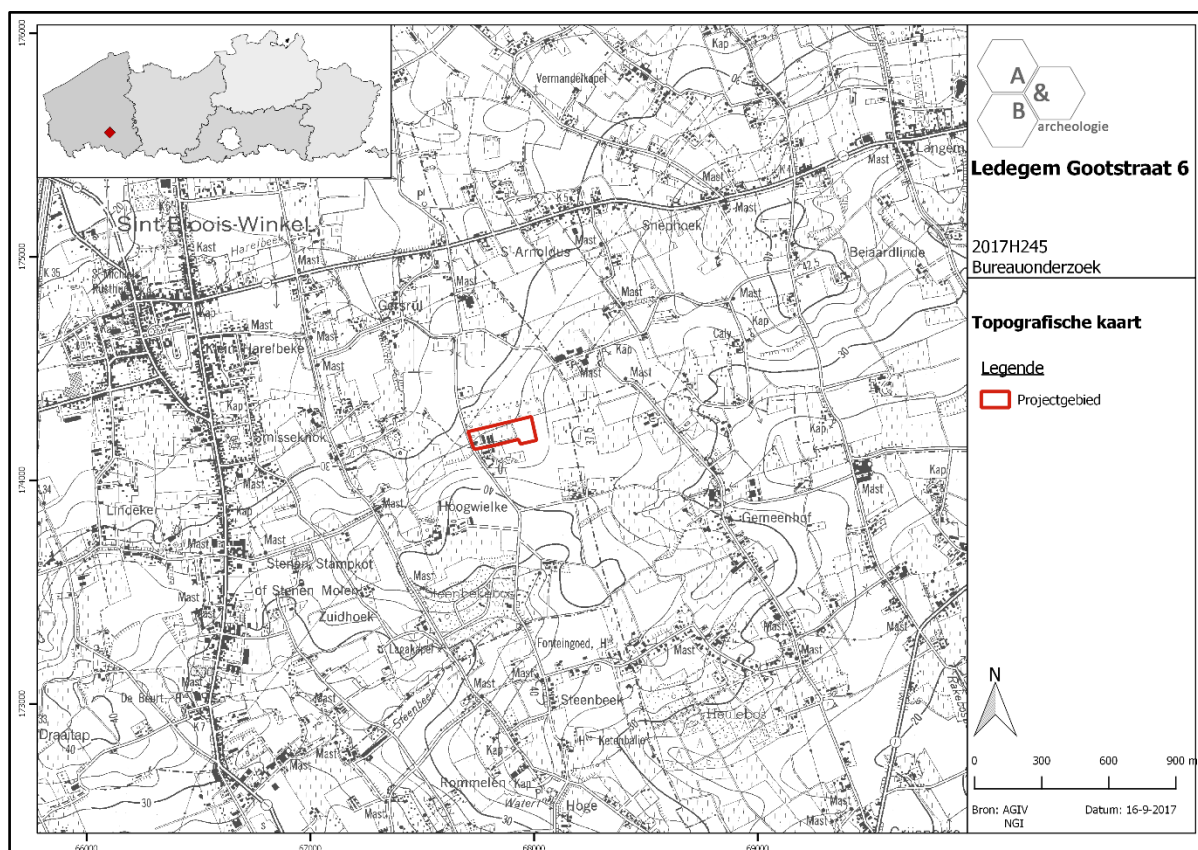
Figuur 8 Projectie van de geplande werken op het huidig kadaster (bon: geopunt en initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

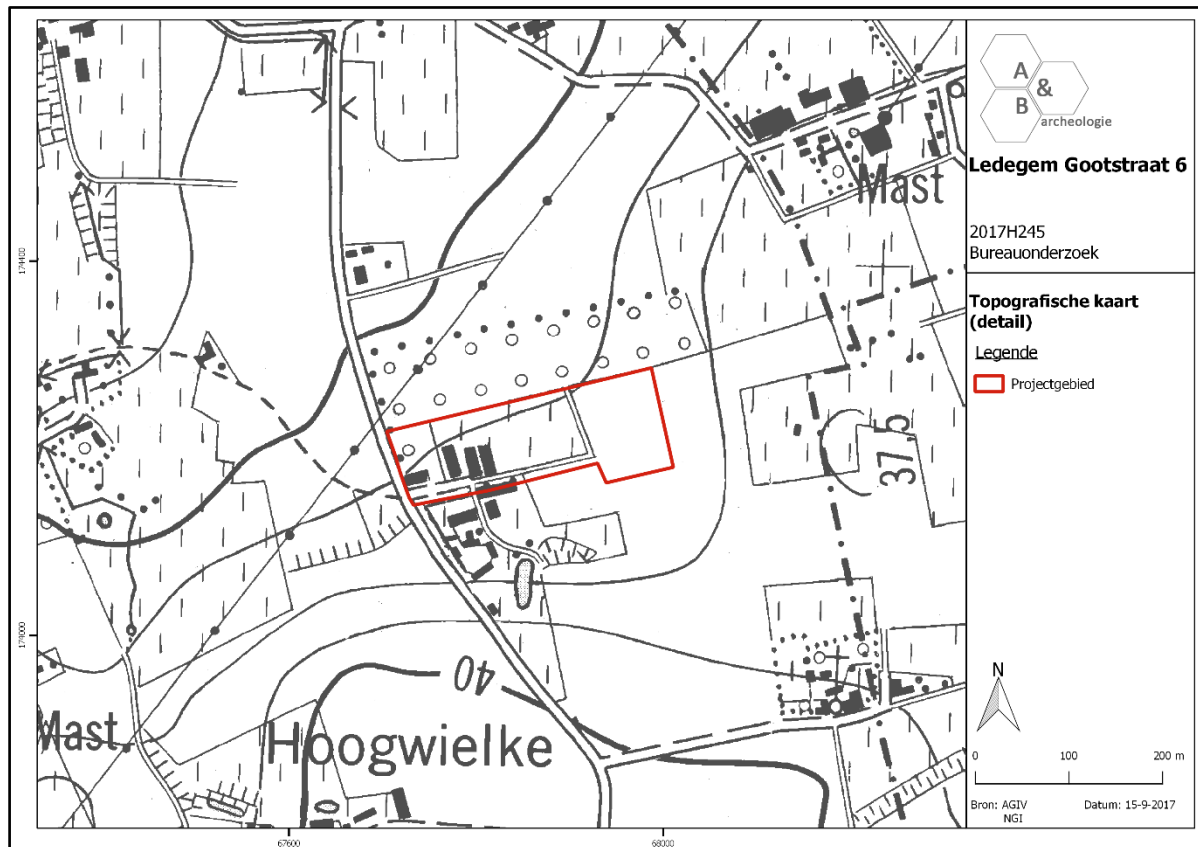
2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich ten oosten van de dorpskern van Sint-Eloois-Winkel, een deelgemeente van Ledegem in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Sint-Eloois-Winkel maakt sinds 1 januari 1977, samen met Ledegem en Rollegem-Kapelle, deel uit van de fusiegemeente Ledegem. Het plangebied bevindt zich zo'n 500m ten oosten van de dorpskern, langsheen de Gootstraat. Sint-Eloois-Winkel is gelegen in zandlemig Vlaanderen en kent een golvend landschap van +20 tot 40m TAW, doorsneden door de Vlinder- en de Harelbeek. Ten westen bevindt zich de autosnelweg E403 (Kortrijk-Brugge).

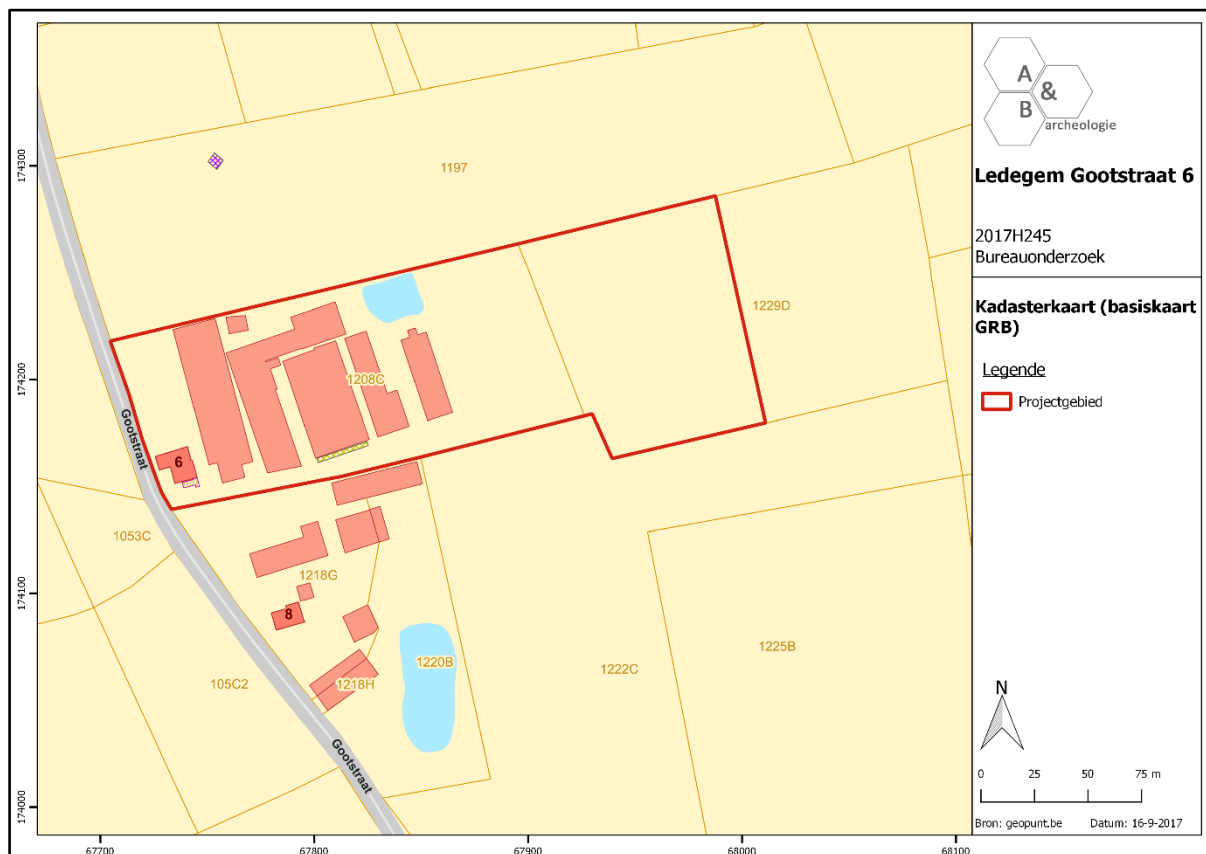
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied aangeduid in twee types. Het eerste en grootste type betreft de witte inkleuring die wijst op 'Akkerbouw'. In het westen wordt nog een rode inkleuring aangegeven die wijst op 'Andere bebouwing'. In dit geval is het grootste deel van het gebied bedekt door structuren, waaronder gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groenzones. Tussen de 30 en 80% is verhard. De huidige situatie toont in het westen een volledig bebouwde zone. Het oosten is in gebruik als akkerland.

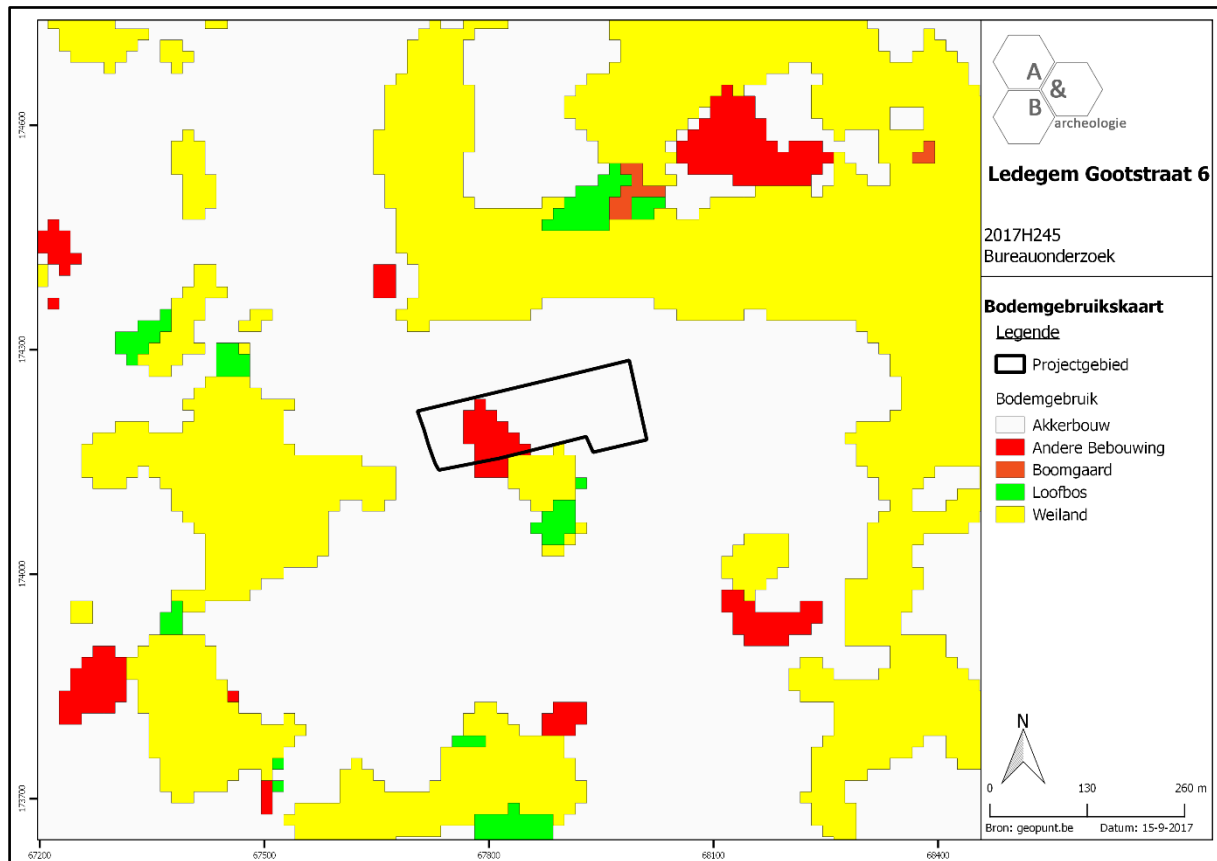
Figuur 9 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 10 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 11 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

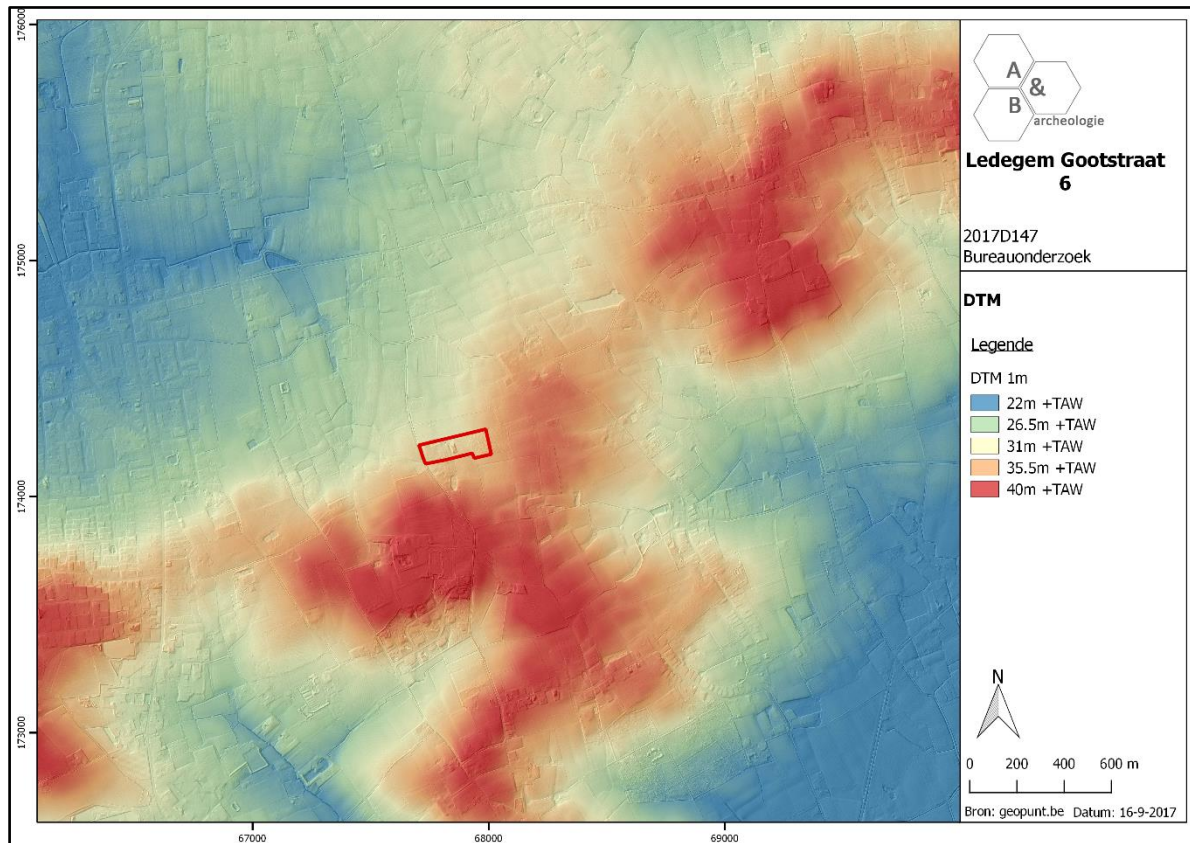

Figuur 12 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

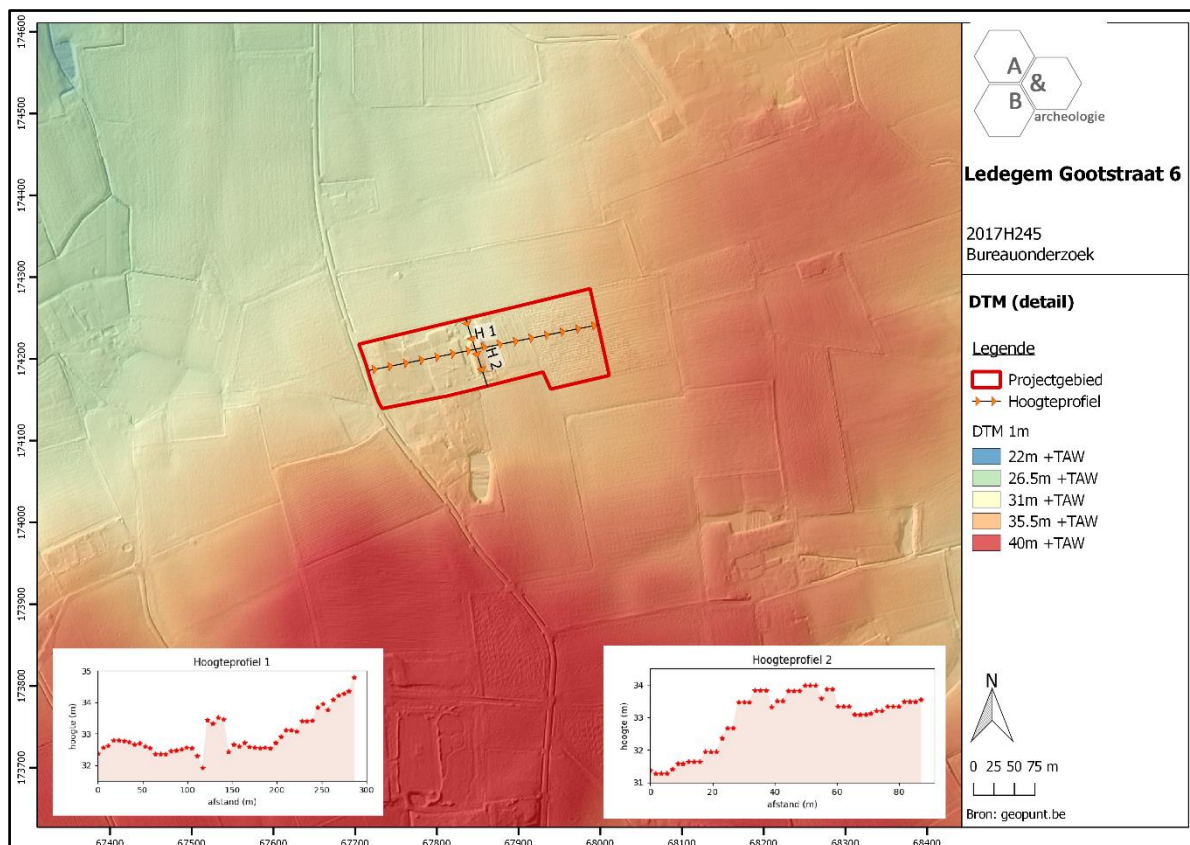
2.3.2. Landschappelijke situering

Sint-Eloois-Winkel bevindt zich in een iets lager gelegen zone en wordt in het zuiden, oosten en noorden omsloten door een aantal hogere ruggen. Het plangebied ligt op een noordelijke helling en neemt in hoogte toe naar het oosten en zuiden toe. Het westen bevindt zich op ca. +32,7m TAW terwijl het oosten op +34,8m TAW ligt. In het oostelijke deel is een lichte helling waar te nemen tussen het lagere gelegen noorden (+32,7m TAW) en het hoger gelegen zuiden (+34,3m TAW). In de omgeving kunnen verschillende vijvers of poelen waargenomen worden, waaronder één in het plangebied en één direct ten zuiden.

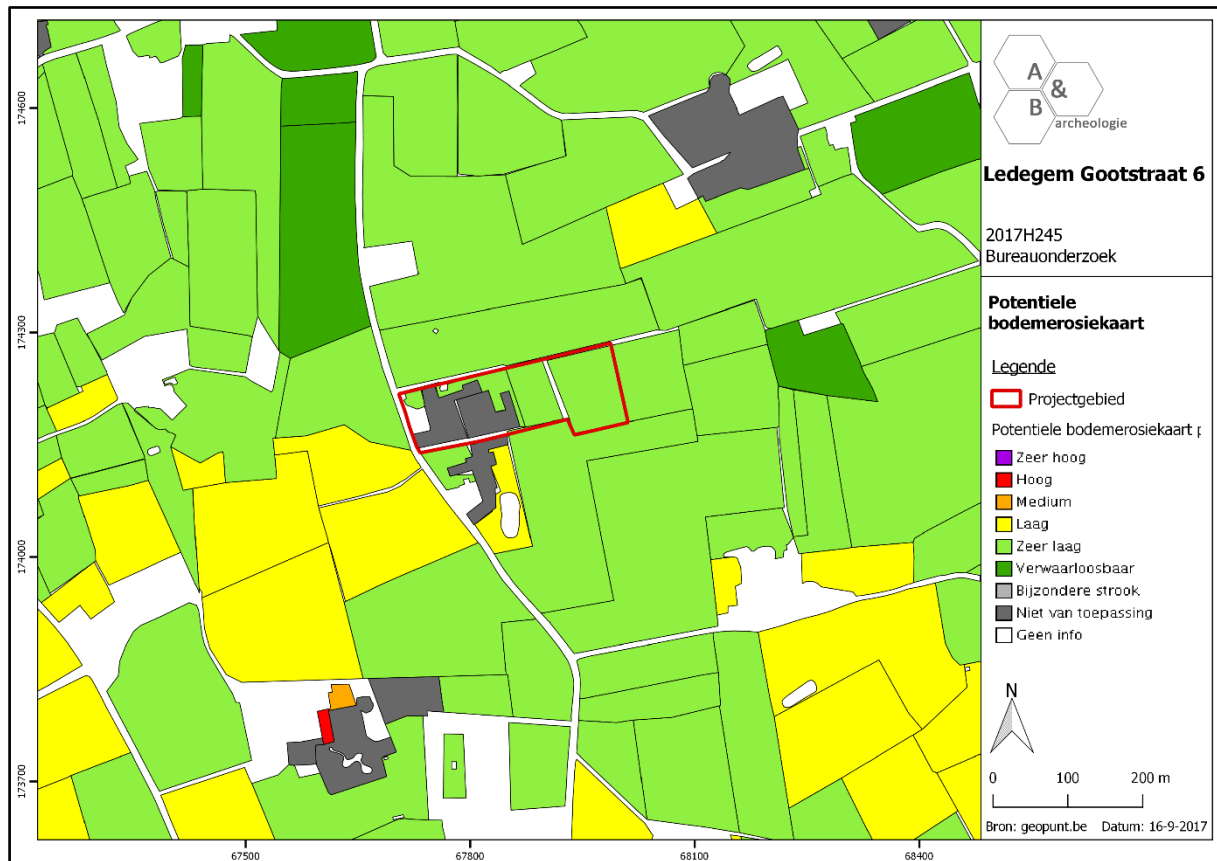
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied lichtgroen en grijs ingekleurd. De lichtgroene inkleuring geeft een zeer lage erosiegraad aan. De grijze inkleuring omvat de bebouwde zone waar de erosiegraad niet van toepassing is. De potentiële bodemerosiekaart houdt onder andere rekening met de hellingsgraad en de lokale topografie van het gebied. Zo komen in de verdere omgeving gele inkleuringen voor die wijzen op een matige erosiegraad.

Figuur 13 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

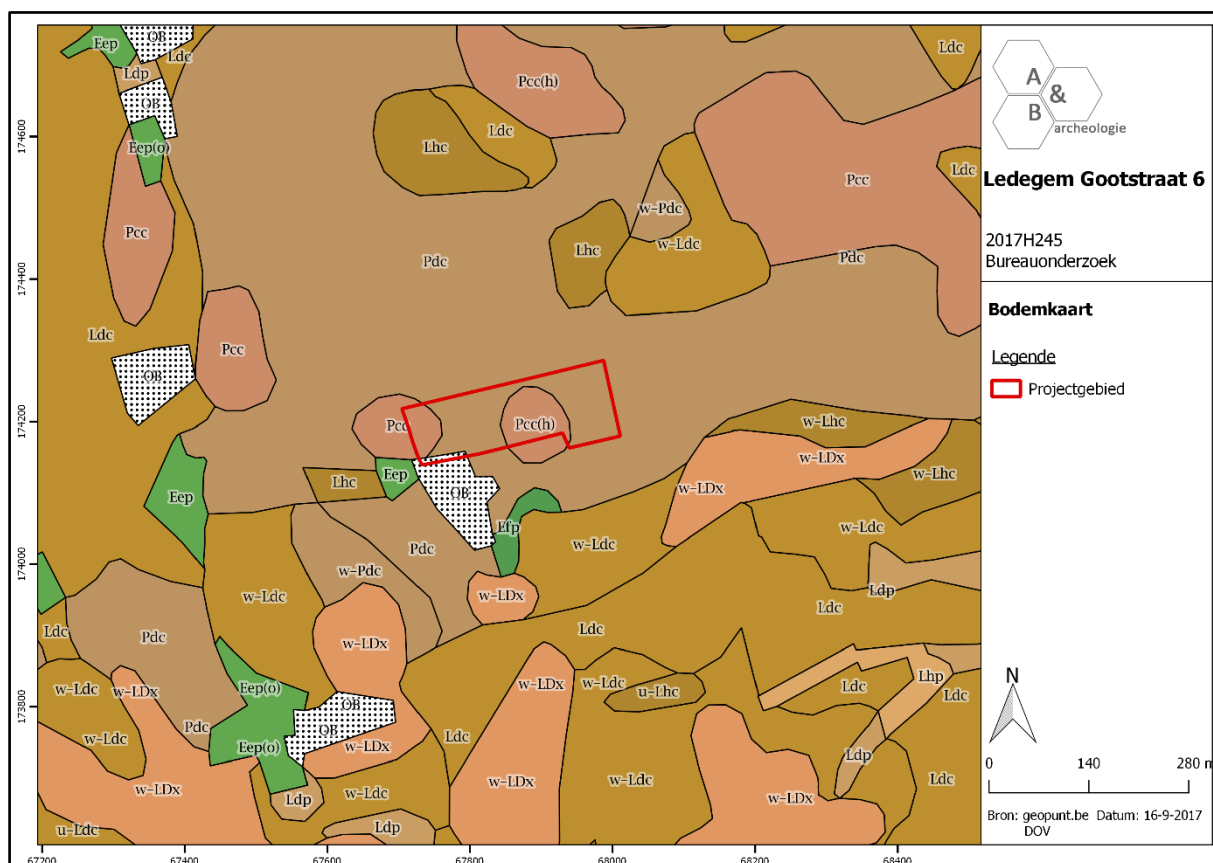
Figuur 14 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail en met aanduiding van 2 hoogteprofielen (bron: geopunt.be).

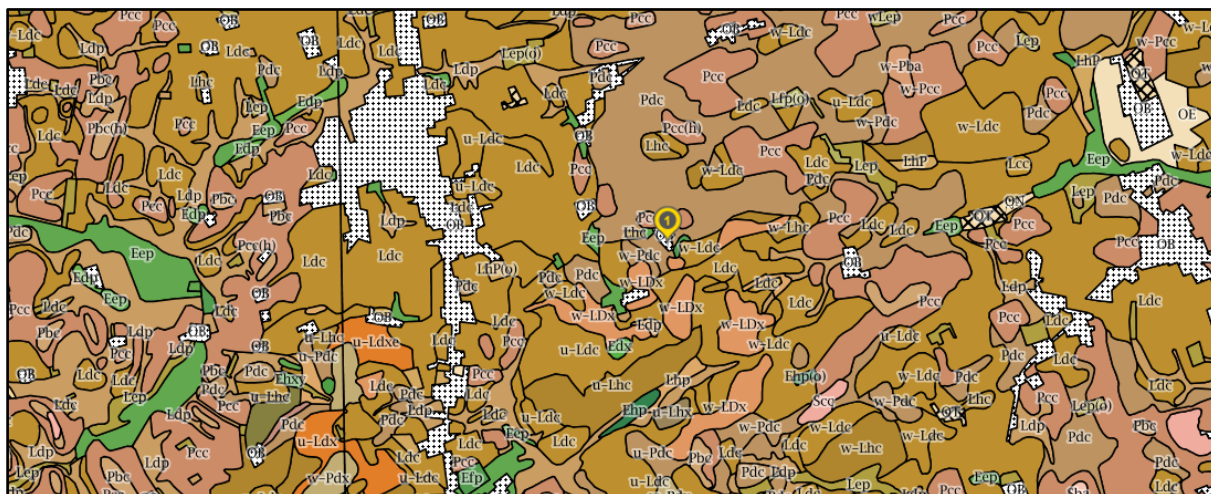
Figuur 15 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundigesituering

Op de bodemkaart wordt het plangebied ingedeeld in vier bodemtypes. In de zuidwestelijke hoek bevindt zich het type OB of bebouwde zone. In dit geval zijn geen bodemkundige gegevens beschikbaar. In het uiterste westen en centraal in het plangebied komen de bodems Pcc en Pcc(h) voor. Een Pcc-bodem kenmerkt zich als een matig droge lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. Een Pcc(h)-bodem is grotendeels gelijk maar heeft een sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur B-horizont. Het overgrote deel, centraal en in het oosten, wordt echter als type Pdc gekarteerd. Dit type bestaat uit een matig natte lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont.

Figuur 16 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

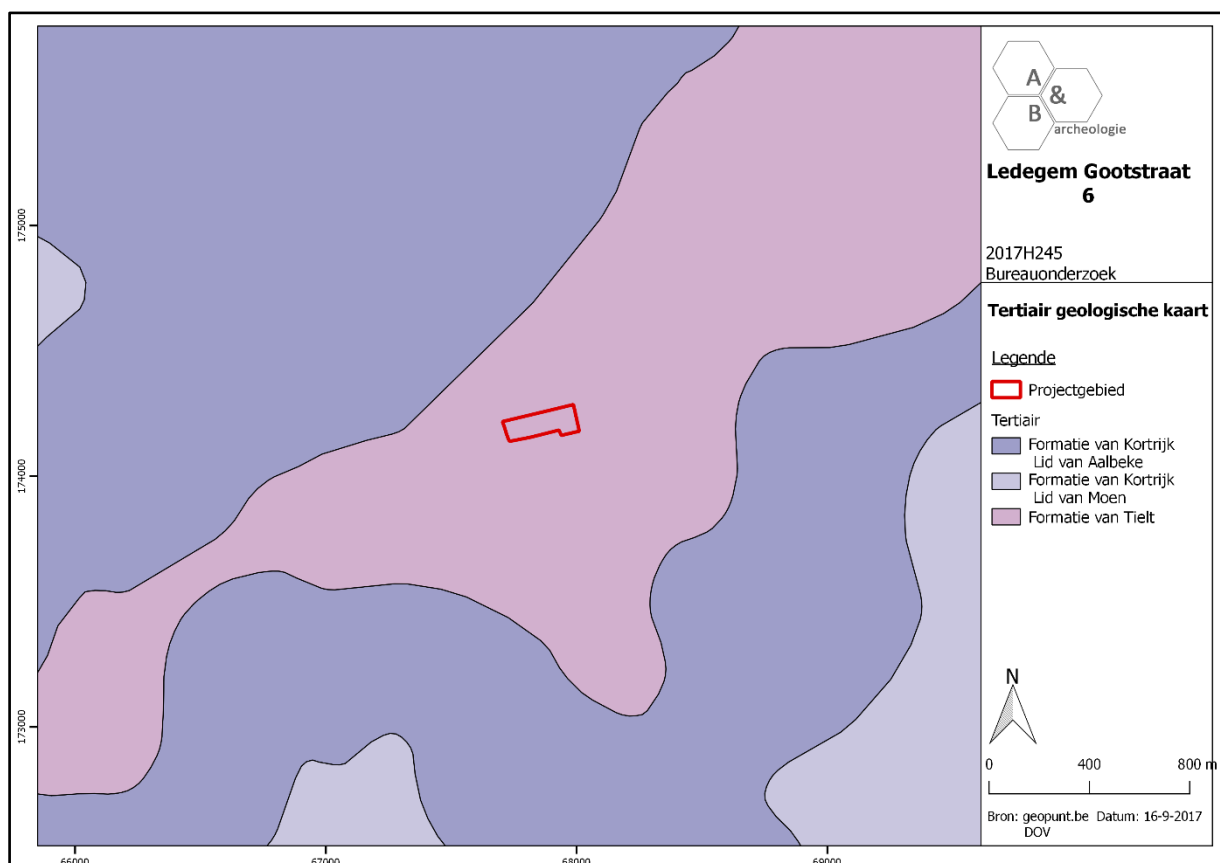
Figuur 17 Ruime uitsnede uit de bodemkaart met aanduiding van het plangebied ter hoogte van cijfer 1.

2.3.4. Geologische situering

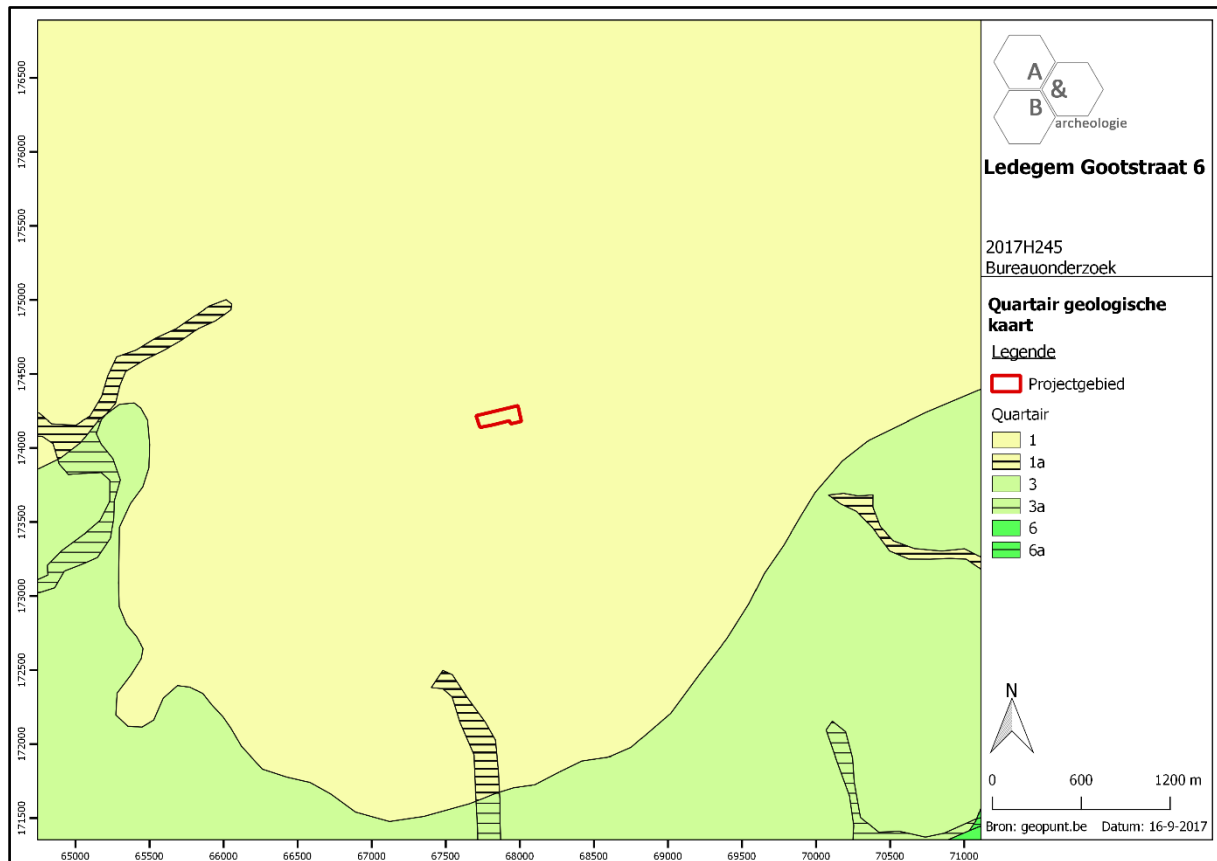
De Tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Tielt. Deze formatie kenmerkt zich door het voorkomen van grijsgroen zeer fijn kleihoudend zand tot silt.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1, omschreven als volgt: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn.

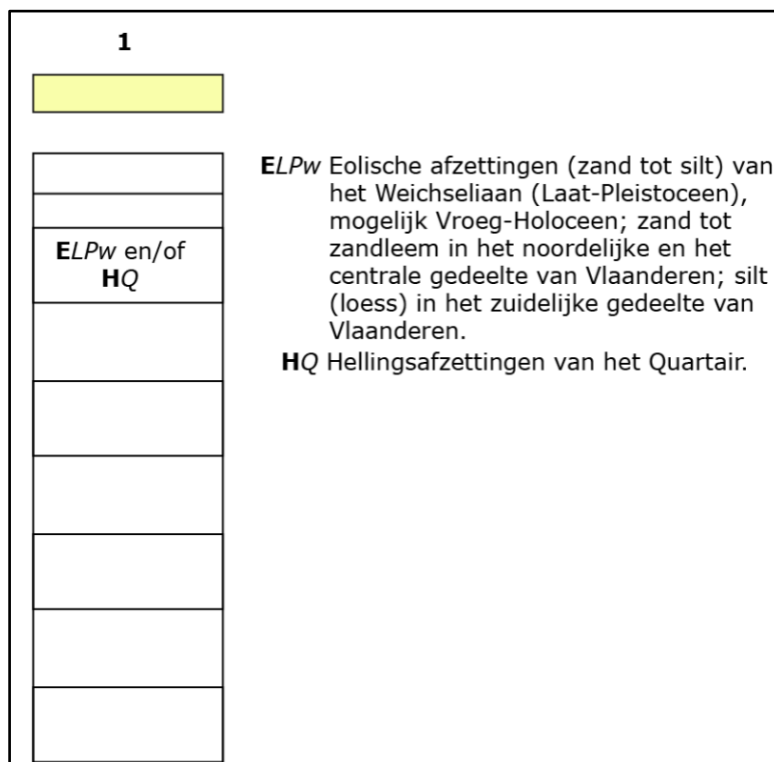
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 18 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 20 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁶

De oudste vermelding van Sint-Eloois-Winkel dateert uit 1382, als Capelle ten Winkela. Etymologisch zou het afgeleid zijn van het Germaanse 'Winkila' of hoek. Reeds in de 11de eeuw stond op het grondgebied van de huidige gemeente, in een hoek van de parochie Gullegem, een kapel gewijd aan Sint-Elooi. Het dorp werd tot parochie verheven in 1747, o.i.v. de familie Mulle. In 1748 schonk diezelfde familie grond om een kerk op te bouwen en een kerkhof aan te leggen (dit kerkhof is verdwenen met de bouw van de nieuwe kerk).

Het patronaat van de kerk behoorde toe aan het kapittel van Sint-Maarten te Doornik. Tijdens het Ancien Régime vormde Sint-Eloois-Winkel een heerlijkheid (Heren van Gullegem), die behoorde tot de roede van Menen, geïntegreerd in de kasselrij Kortrijk. Op het grondgebied van de huidige gemeente waren ook nog andere heerlijkheden verspreid, zoals o.m. de heerlijkheid Ter Schueren, van Gavere, Ter Kwastraat en van Schardauwe. De huidige dorpskern is ontstaan uit de heerlijkheid Buxum, met als hoofdzetel de voormalige hofstede z.g. "De groene vierschaar" of "Ter Schueren" (Demansdreef 1).

Sint-Eloois-Winkel bezat een vijftal molens (vnl. koren), die in de loop van eind 19de en begin 20ste eeuw zijn verdwenen: de Beurtemolen (Beurtemolenstraat), de Smisseknokmolen (Gullegemsestraat), de Kasteelstraatmolen, de Stenenstampkotmolen (Gullegemsestraat) en de Lindemolen of molen van het Lindeken. Enkel deze laatste, van 1720, voorheen gelegen in de Tuileboomstraat, bleef bewaard en wacht op de heropbouw.

Sinds de 16de eeuw was een groot deel van de bevolking werkzaam in de vlasindustrie en de daaraan gekoppelde linnennijverheid met huisspinners en -wevers. In 1925 was er een laatste bloeiperiode toen de gemeente vijf vlasfabrieken telde. Tijdens W.O. I fungeert de gemeente als bevoorradingscentrum voor de Duitse legers, doch het dorp kent nagenoeg geen oorlogsschade.

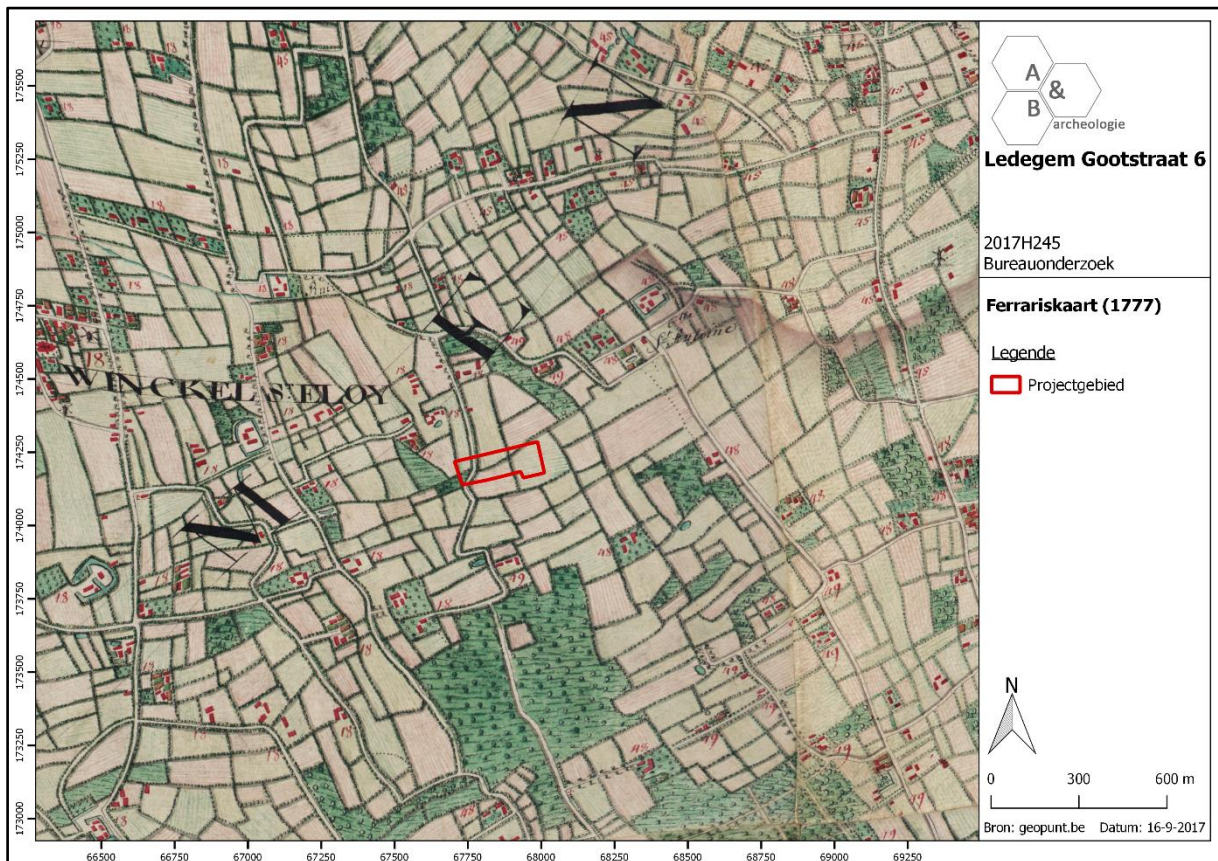
De oudste kaart die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit de 18de eeuw. Op deze kaart wordt het plangebied ingenomen als akker- en weilanden. In de ruime omgeving komen boerderijen voor. De huidige Gootstraat staat reeds gekarteerd. Op de Atlas der Buurtwegen (1841) komt een klein gebouwtje voor ter hoogte van de Gootstraat (Chemin Nr. 9). De huidige verharde toegangsweg staat op de kaart aangegeven als een landweg (Sentier nr. 31) die naar het oosten toe een Z-vormig verloop kent. Aan de straatkant wordt net buiten het plangebied nog een tweede gebouwtje aangegeven. Vlak ten zuiden wordt een hoeve aangegeven met bijgebouwen. Op de kaart van Vandermaelen (1846-1854) blijft de situatie ongewijzigd. De kaart van Popp (1842-1879) toont een gelijkaardig beeld met een indeling in diverse percelen.

Op de topografische kaart van 1883 en de topografische kaart van 1910 blijft de situatie ongewijzigd.

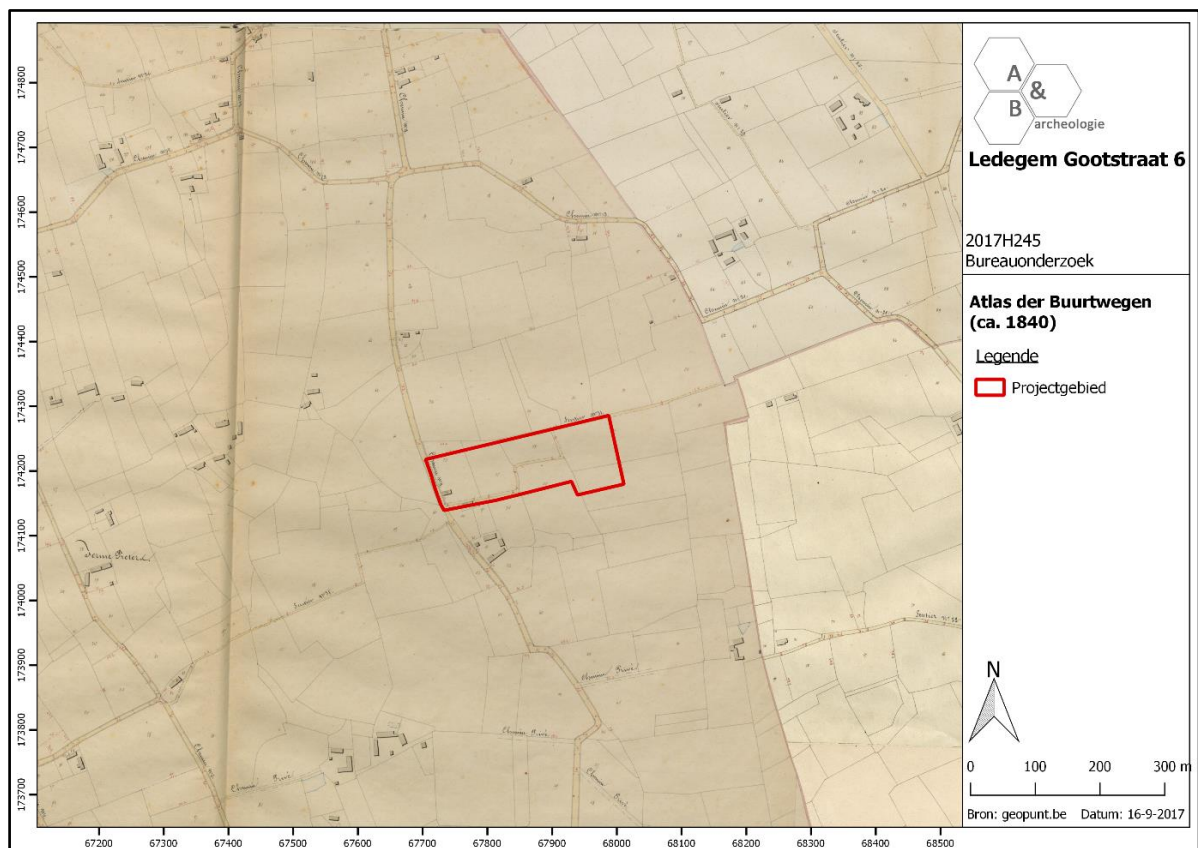
De vroegste luchtfoto betreft een orthofoto uit 1971. De kwaliteit en resolutie is vrij laag, maar toch kan hierop bewoning herkend worden. Het gebouw aan de straatkant is nog steeds aanwezig. Daarachter werden twee grote stallen bijgebouwd. Op een latere en meer gedetailleerde

⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Sint-Elooiswinkel* <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten> (geraadpleegd op 13 september 2017).

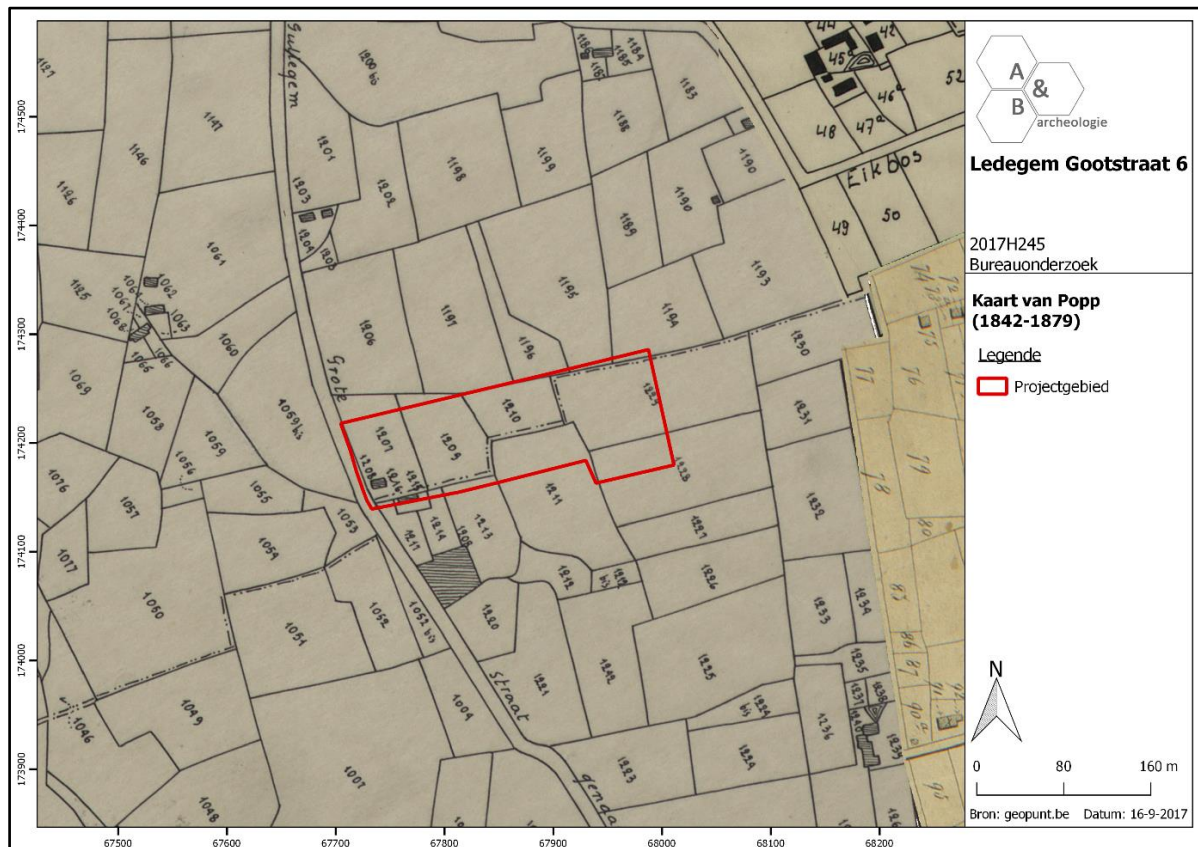
luchtfoto van 1979-1990 zijn meerdere stallingen bijgebouwd. Aan de straatkant is de woning duidelijk te herkennen met een rood dak. Ook is langsheen de zuidelijke grens nog de toegangsweg/landweg te zien, die verder doorloopt naar het oosten en daar afdraait naar het noorden toe. Op de luchtfoto van 2000-2003 is in het oosten een nieuwe stal bijgebouwd. Op de luchtfoto van 2016 wordt aan de stal nog een poel aangelegd. Het oostelijke deel is in gebruik als akkerland.

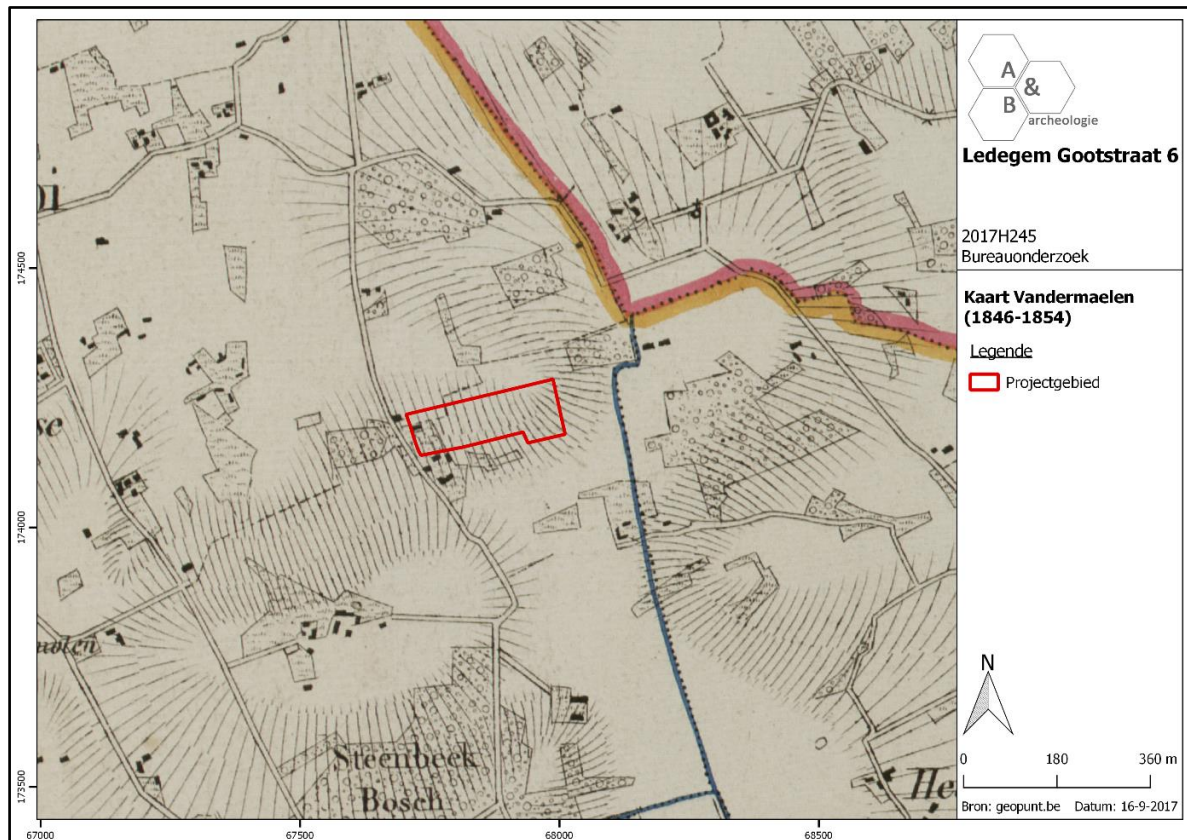
Figuur 21 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

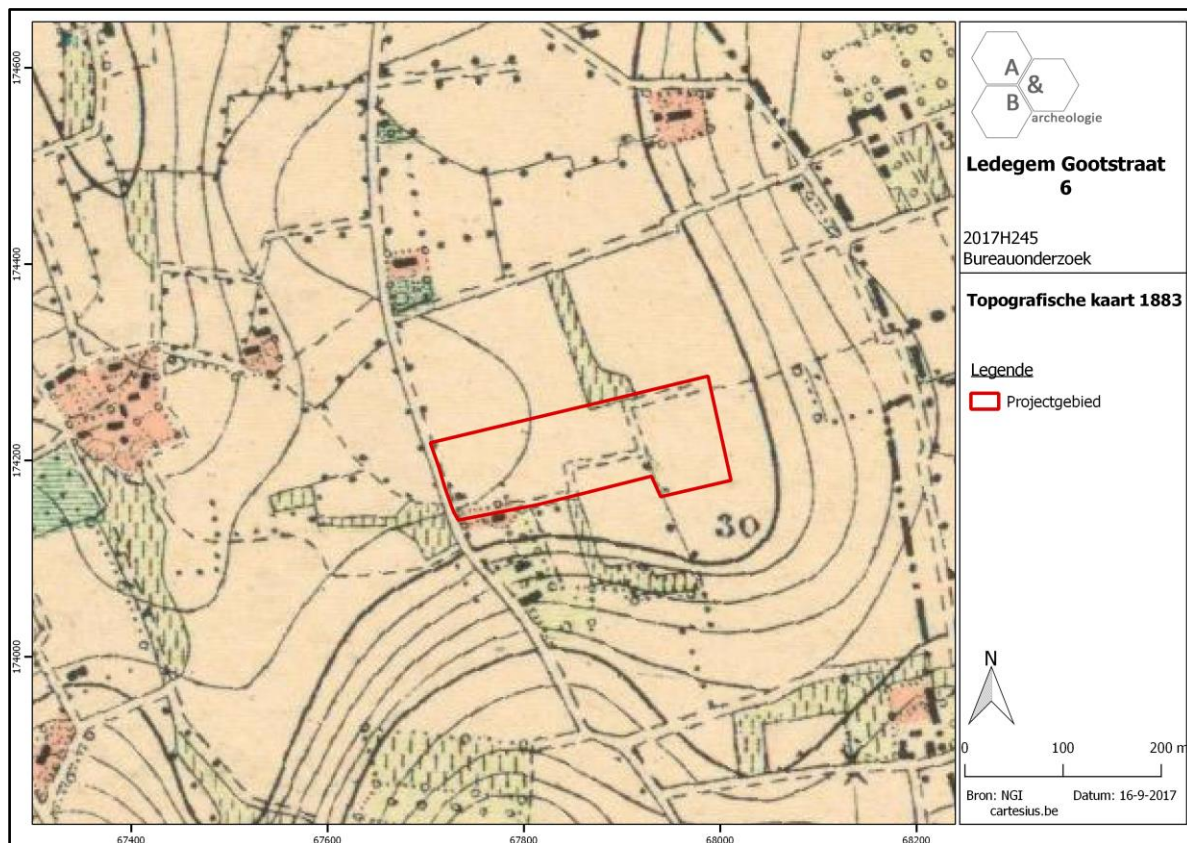
Figuur 22 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

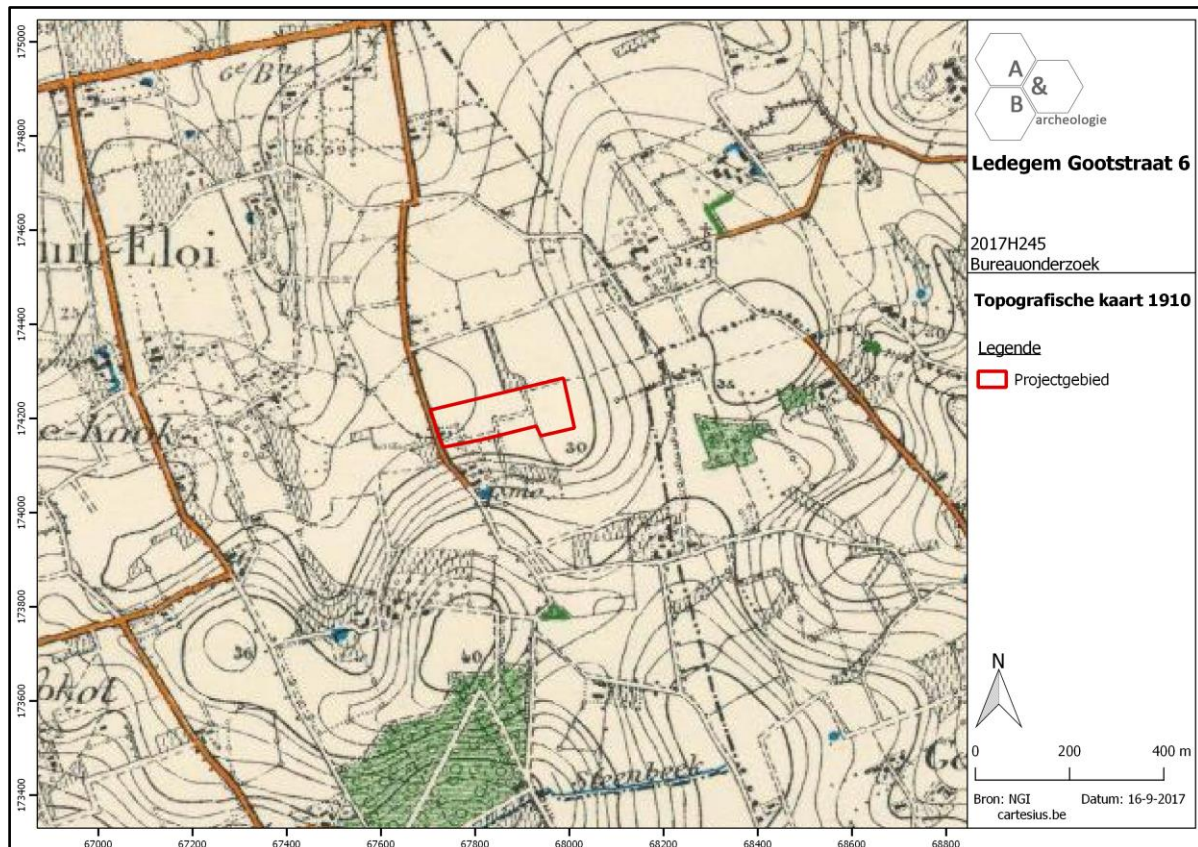
Figuur 23 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).

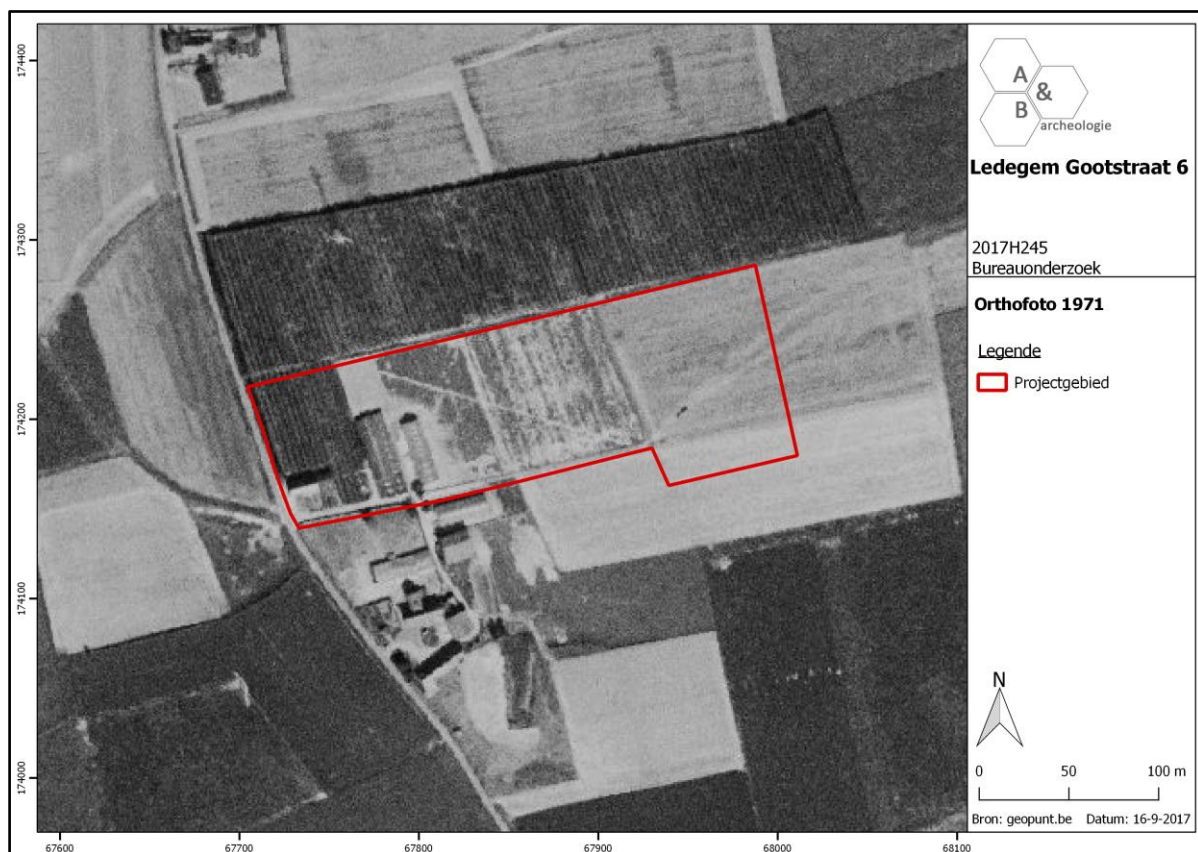
Figuur 24 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

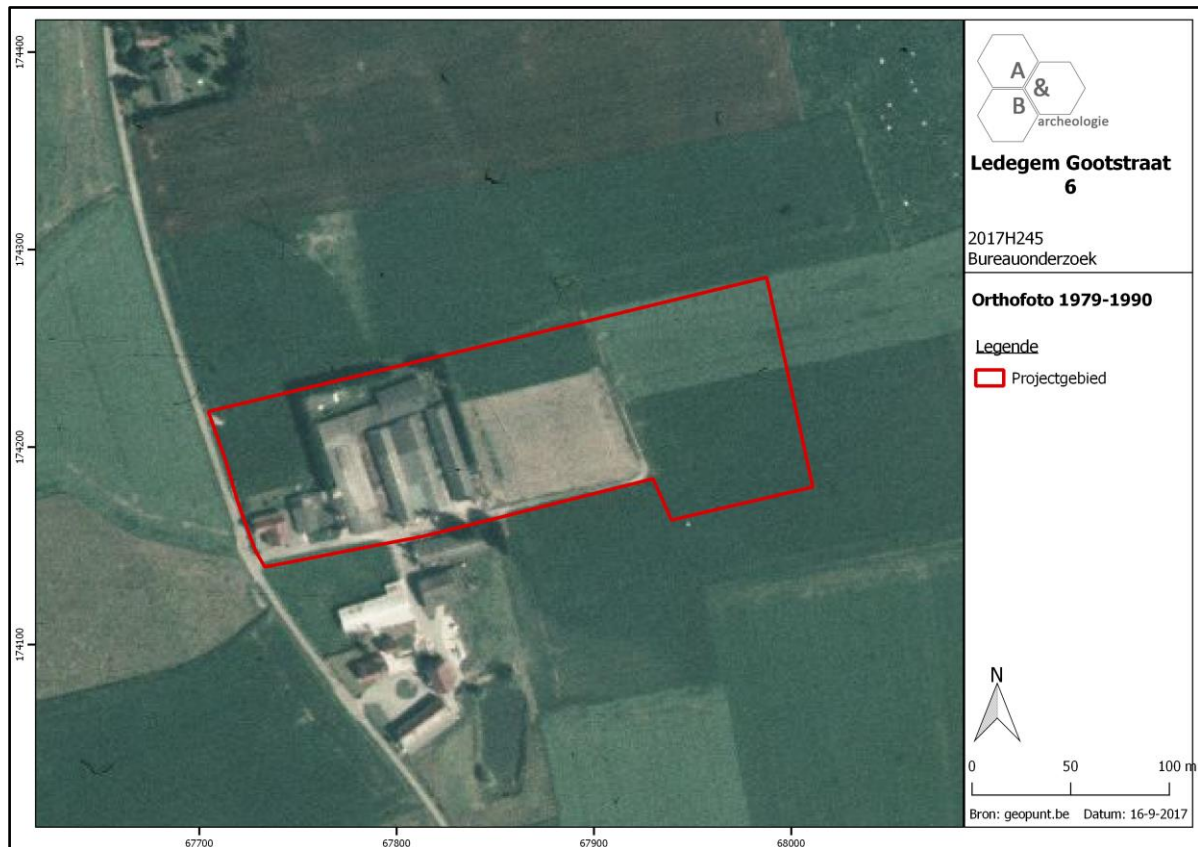
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).

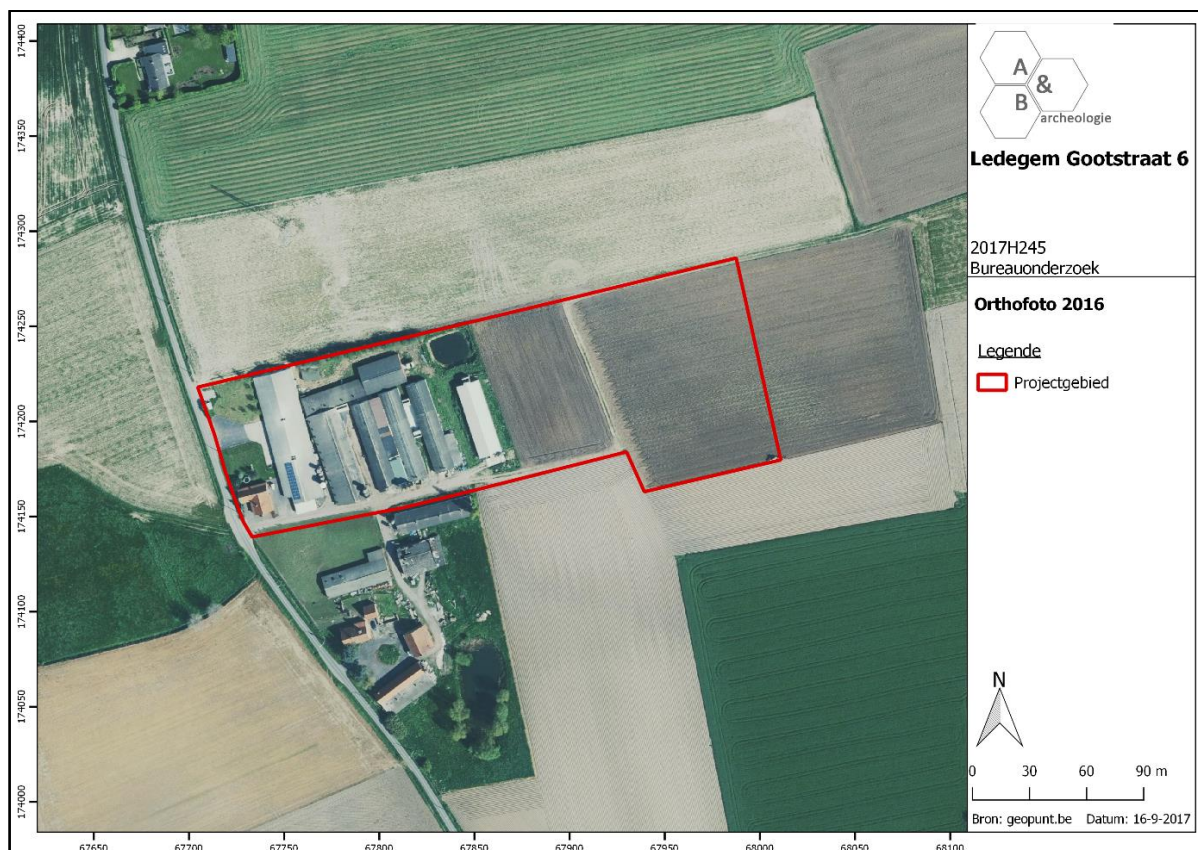
Figuur 26 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

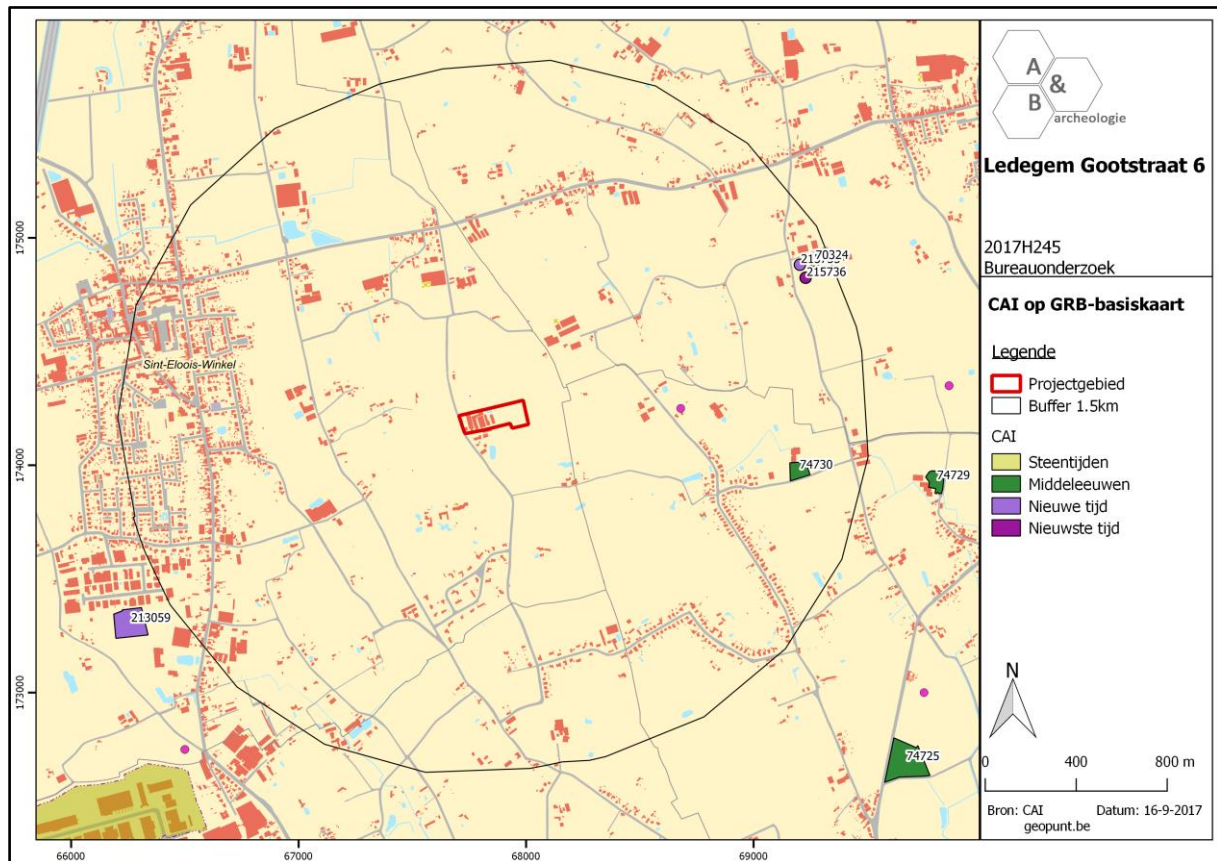
2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de directe omgeving van het projectgebied geen sites aangegeven. Sint-Eloois-Winkel is zo goed als een blinde vlek op de CAI. Hieronder worden de enkele sites besproken die op enige afstand van het plangebied zijn weergegeven.

Ca. 2km ten noorden van het plangebied bevinden zich een aantal CAI Locaties (71546, 71545, 71554, 71553) die allen laatmiddeleeuwse sites met walgracht betreffen. Het zijn archeologische indicatoren die gekend zijn uit cartografische bronnen; geen ervan is ooit archeologisch onderzocht. Ten zuiden van het dorpscentrum werd in 2013 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (CAI Locatie 213059), waarbij alleen maar perceelsgrachten uit de nieuwe tijd werden aangesneden. CAI-Locaties 159339 en 159192, ten noordwesten van het plangebied, betreffen vondsten uit het midden-paleolithicum (silexartefacten, resten van pleistocene dieren zoals o.a. steppebizon en wolharige neushoorn) aangetroffen in een kleigroeve. In het kader van de opmaak van een archeologienota werden door GATE in het voorjaar van 2017 landschappelijke boringen en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op enkele percelen langsheen de Oude Lendeledestraat, ca. 400m ten noorden van het plangebied. Er werd geen archeologische site aangesneden. De landschappelijke boringen en het sleuvenonderzoek tonen een normale bodemopbouw aan. De bodemkaart gaf hier een Pdc bodem aan. Deze bodem staat ook gekarteerd centraal en in het oosten in het plangebied. Een gelijkaardige bodemopbouw kan dus verwacht worden in het plangebied.

Ten oosten worden nog enkele sites aangegeven. Zo werden tijdens een metaaldetectie onderzoek aan de Beiaardstraat een dubbele oord van Maria-Theresia en een Duitse knoop uit de Eerste Wereldoorlog teruggevonden (CAI ID 215735 en 215736). In dezelfde omgeving werden tijdens oppervlakteprospecties tientallen silexartefacten teruggevonden (CAI ID 70324). Aan de Wouter Schoutstraat bevindt zich nog een site met walgracht die haar oorsprong kent in de late middeleeuwen (CAI ID 74730).

Besluitend kan gesteld worden dat de regio rond het plangebied archeologisch nog niet goed gekend is. De schaarse informatie in de CAI heeft eerder te maken met het ontbreken van systematisch onderzoek in de gemeente, en betekent niet dat de omgeving niet gefrequent werd in het verleden. De gekende locaties betreffen hoofdzakelijk laatmiddeleeuwse sites met walgracht. De laatste jaren werden er 2 proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd in Sint-Eloois-Winkel, deze leverden beide geen resultaten op.

Figuur 30 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

Figuur 31 Zicht op de bodemopbouw ter hoogte van de Oude Lendeledestraat met bodemtype Pdc (bron: GATE nota).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op de Ferrariskaart wordt het plangebied nog gekarteerd als akker- en weiland. Pas in de 19de eeuw wordt bewoning aangegeven vooral dan ten zuiden van het plangebied. Binnen het terrein zelf wordt één gebouw aan de straatkant aangeduid samen met een landweg die naar het oosten toe doorloopt. Vanaf het midden van de 20ste eeuw wordt het westelijke deel van het plangebied stelselmatig uitgebreid. Heden ten dage bevindt zich in het westelijke deel een woning met diverse varkensstallen en een poel. Het oostelijke deel is in gebruik als akkerland.
- De regio rond het plangebied is archeologisch nog niet goed gekend is. De schaarse informatie heeft eerder te maken met het ontbreken van systematisch onderzoek in de gemeente, en betekent niet dat de omgeving niet gefrequent werd in het verleden. In de directe omgeving van de site zijn geen sites aangeduid in de CAI. De gekende locaties in het noorden van de gemeente zijn indicatoren voor laatmiddeleeuwse sites met walgracht. De laatste jaren werden er 2 proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd in Sint-Eloois-Winkel, deze leverden beide geen resultaten op. Nochtans kent Sint-Eloois-Winkel een geschiedenis die teruggaat tot minstens de volle middeleeuwen. Het gebrek aan archeologisch onderzoek in de regio zorgt er echter voor dat er maar heel weinig info gekend is hoe het landgebruik en bewoning rondom de dorpskern is geëvolueerd in het verleden.
- De werkzaamheden concentreren zich voornamelijk in het oostelijke deel. In dit deel zijn geen verstoringen vastgesteld. De geplande werkzaamheden zullen hier bijgevolg het bode marchief verstoren en bijgevolg het mogelijke archeologische erfgoed. In het westelijke deel worden twee stallen afgebroken en de aalputten gedempt. Nadien wordt gras gezaaid.
- De bodemgesteldheid (matig droge tot matig natte lichte zandleemgronden) en de topografische ligging (op licht hellend terrein) sluiten niet uit dat hier in het verleden menselijke aanwezigheid (bewoning, ambachten, begraving, ...) was.
- Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een zekere archeologische verwachting heeft; geen hoge verwachting, maar de aanwezigheid van een archeologische site is niet onwaarschijnlijk. Het ontbreken van gekende archeologische sites heeft te maken met het ontbreken van systematisch archeologisch onderzoek in de regio, en betekent niet dat er geen sites (behalve de gekende middeleeuwse indicatoren) aanwezig kunnen zijn. Site(s) uit de metaaltijden, Romeinse periode en/of middeleeuwen zijn, gezien de landschappelijke ligging en bodemgesteldheid, zeker niet uit te sluiten. Er hebben geen gekende diepgaande verstoringen plaatsgevonden in het oostelijke deel van de site. Er zijn geen bodemkundige aanwijzingen voor begraven horizonten op het plangebied, waardoor er geen specifieke verwachting is voor een goed bewaarde steentijdsite.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Binnen het plangebied zullen in het westelijke deel (ca. 12500m²) twee varkensstallen met ondergrondse aalputten afgebroken worden. Na de afbraak zullen de aalputten gedempt worden en zal gras ingezaaid worden. Deze werken zullen geen nieuwe bodemverstoringen teweeg brengen. In het oostelijke deel, ca. 13500m², zullen vijf tanken en een nieuwe loods gebouwd worden samen met nieuwe betonverhardingen. Daarnaast worden twee grote lagunes aangelegd met taluds. De uitgravingen hiervan reiken tot ca. 2m in de bodem. De geplande werken in het oostelijke deel hebben een nefaste impact op het bodemarchief en bijgevolg het mogelijke archeologische erfgoed. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

Gezien de bodemkundige gegevens is een verder landschappelijk bodemonderzoek niet noodzakelijk. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven archeologische niveaus of de kans op goed bewaarde steentijdsites.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

Deze onderzoeksmethode is niet nodig om uit te voeren aangezien geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van sporen en structuren die op te sporen zijn via deze techniek.

- Veldkarteringen metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval zijn beide onderzoeksmethodes niet zinvol om uit te voeren en kunnen dus buiten beschouwing genomen worden. Er zijn geen aanwijzingen voor kampen of slagvelden of andere archeologische sites die zich manifesteren als mobiele artefacten (ferro en non-ferro) in de teelaarde.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet nodig, gezien er geen aanwijzingen zijn voor begraven archeologische niveaus of de kans op het aantreffen van goed bewaarde steentijdsites.

- Proefsleuven

Het doel van proefsleuven is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.⁷

Gezien het archeologische potentieel, de oppervlakte van het terrein en de aard van de geplande werken is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Het proefsleuvenonderzoek kan pas uitgevoerd worden nadat de gewassen geteeld zijn.

Het totale terrein is 26000m² groot. Gezien de geplande werken dient een verder onderzoek te gebeuren in het oostelijke deel over een oppervlakte van ca. 13500m² groot. Hiervan dient 10% oftewel 1350m² onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Aanvullend hierbij moet nog voor 2,5% oftewel 337m² aan kijkvensters, dwars- of volgsleuven aangelegd te worden. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 1687m² onderzocht. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

⁷ HANECA et al. 2016.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Er zijn geen historische of archeologische gegevens gekend over het plangebied. In de 18de eeuw wordt het gebied gekarteerd als landbouwgronden. Vanaf de 19de eeuw wordt een gebouw en landweg aangegeven en in de loop van de 20ste eeuw wordt het westelijke deel stelselmatig uitgebouwd met varkensstallen.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het westelijke deel is bijna volledig ingenomen door varkensstallen die voorzien zijn van ondergrondse aalputten. Het oostelijke deel daarentegen is in gebruik als akkerland en vertoont geen zichtbare verstoringen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken zullen in het oostelijke deel een aanzienlijke impact hebben op het bodemarchief. De afbraak van de twee varkensstallen in het westen zullen geen nieuwe verstoringen met zich meebrengen aangezien hier reeds een verstoring heeft plaatsgevonden bij de aanleg van de aalputten. In het oosten zullen bij de aanleg van de tanken, de loods, verhardingen en de twee lagunes aanzienlijke verstoringen plaatsvinden.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de topografische ligging en de bodemgesteldheid is de kans op het aantreffen van archeologische sporen niet onwaarschijnlijk.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Na het telen van de gewassen in het oostelijke deel van het plangebied kan het onderzoek van start gaan. Het onderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek over dit oostelijke deel van ca. 13500m². Het westelijke bebouwde deel van ca. 12500m² wordt niet geadviseerd. Het sleuvenonderzoek bestaat uit 10 parallelle sleuven volgens een NW-ZO oriëntatie. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Ledegem Gootstraat 6, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein bevindt zich aan de Gootstraat nr. 6, ten oosten van de dorpskern van Sint-Eloois-Winkel (deelgemeente van Ledegem, provincie West-Vlaanderen). Het totale plangebied heeft een oppervlakte van ca. 26000m². Het westelijke deel van het plangebied dat aansluit op de Gootstraat is ingenomen door een woning, een zestal varkensstallen, een poel en verhardingen (ca. 12500m²). De varkensstallen zijn voorzien van ingegraven aalputten. Het achterste oostelijke deel, met een oppervlakte van ca. 13500m², is in gebruik als akkerland. Kadastraal gezien kan het terrein teruggevonden worden op: Ledegem, afdeling 3 (Sint-Eloois-Winkel), sectie A, perceel 1208C en 1229D.

Er zijn geen historische of archeologische gegevens gekend over het plangebied. In de 18de eeuw wordt het gebied gekarteerd als landbouwgronden. Vanaf de 19de eeuw wordt een gebouw en landweg aangegeven en in de loop van de 20ste eeuw wordt het westelijke deel stelselmatig uitgebouwd met varkensstallen. Het projectgebied heeft een zekere archeologische verwachting; geen hoge verwachting, maar de aanwezigheid van een archeologische site is niet onwaarschijnlijk. Het ontbreken van gekende archeologische sites heeft te maken met het ontbreken van systematisch archeologisch onderzoek in de regio, en betekent niet dat er geen sites (behalve de gekende middeleeuwse indicatoren) aanwezig kunnen zijn. Site(s) uit de metaaltijden, Romeinse periode en/of middeleeuwen zijn, gezien de landschappelijke ligging en bodemgesteldheid, zeker niet uit te sluiten. Er hebben geen gekende diepgaande verstoringen plaatsgevonden in het oostelijke deel van de site. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven horizonten op het plangebied, waardoor er geen specifieke verwachting is voor een goed bewaarde steentijdsite.

Op de bodemkaart wordt het plangebied ingedeeld in vier bodemtypes. In de zuidwestelijke hoek bevindt zich het type OB of bebouwde zone. In dit geval zijn geen bodemkundige gegevens beschikbaar. In het uiterste westen en centraal in het plangebied komen de bodems Pcc en Pcc(h) voor. Een Pcc-bodem kenmerkt zich als een matig droge lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. Een Pcc(h)-bodem is grotendeels gelijk maar heeft een sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur B-horizont. Het overgrote deel, centraal en in het oosten, wordt echter als type Pdc gekarteerd. Dit type bestaat uit een matig natte lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief bedreigd wordt door de geplande werken en dit in het oostelijke deel van het plangebied met een oppervlakte van ca. 13500m². In deze zone wordt de aanleg van vijf tanken, een nieuwe loods, verhardingen en twee lagunes ingepland. De werken hebben een aanzienlijke invloed op het bodemarchief en bijgevolg het archeologisch erfgoed. Om deze redenen dient verder archeologisch vooronderzoek te gebeuren.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Uitsnede uit de ‘geplande werken’ (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 3 Uitsnede uit het grondplan ‘geplande werken’ (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 4 3D-model (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 5 Grondplan van de nieuwe loods (bron: initiatiefnemer).....	10
Figuur 6 Zijaanzicht van de biologische reactor (bron: initiatiefnemer)	11
Figuur 7 Doorsnede doorheen de twee lagunes (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 8 Projectie van de geplande werken op het huidig kadaster (bon: geopunt en initiatiefnemer).	12
Figuur 9 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	13
Figuur 10 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	14
Figuur 11 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).	14
Figuur 12 Zicht op de bodemgebruikkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)..	15
Figuur 13 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 14 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail en met aanduiding van 2 hoogteprofielen (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 15 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	18
Figuur 17 Ruime uitsnede uit de bodemkaart met aanduiding van het plangebied ter hoogte van cijfer 1.	18
Figuur 18 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	19
Figuur 19 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	20
Figuur 20 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	20
Figuur 21 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 22 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	23
Figuur 23 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).	23
Figuur 24 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	24
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 26 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).	25
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 30 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	28
Figuur 31 Zicht op de bodemopbouw ter hoogte van de Oude Lendeledestraat met bodemtype Pdc (bron: GATE nota).	28